

Lars Erik Larsson:

Sörmländska spelmän

En bok som aldrig blev tryckt.

Successivt utökad och illustrerad.

[Läs efterskriften!](#)

Klicka på namn i listan så kommer du till resp. person:

Vi välkomnar ändringar, tillägg och foton!

BACKMAN ERIC orgel, fiol	3
BARD-LOTTA se ERSDOTTER LISA LOTTA.....	3
BERGGREN LARS fiol	3
BERGHOLM NILS MAGNUS fiol	4
BERGQVIST KONRAD EMANUEL fiol	4
BERGMAN JOHAN ERIK fiol.....	4
BERGSMAN JOHN ERIK fiol	4
BERGSTRÖM ANDERS OLOF fiol	5
BERGSTRÖM AXEL FREDRIK fiol	5
BERGSTRÖM GUSTAF fiol	7
BIRFÄLT ERIK GUSTAF fiol	7
BJÖRK JOHAN FREDRIK fiol	7
BJÖRK JOSEF AUGUST fiol.....	7
BJÖRK CARL LUDVIG fiol	8
BJÖRKLUND HJALMAR fiol	8
BJÖRKLUND KLAS ALBERT fiol	9
BJÖRKMAN AXEL fiol	9
BJÖRKMAN JOHAN orgel, fiol.....	10
BJÖRKSTRÖM EMANUEL fiol	10
BJÖRNMYRGUBBEN se JANSSON JAN ERIK	12
BLINDA JOHAN se GUSTAFSSON JOHAN AUGUST	12
BLINDA KALLE se ERIKSSON KARL.....	12
BLOMBERG ARNE GEORG fiol	12
BLOMBERG OSKAR fiol	14
BLOMKVIST KARL fiol.....	15

BLOMQVIST KARL ALBERT fiol	15
BLOMQVIST KARL AUGUST fiol.....	16
BOHLIN IVAN HILDING fiol	16
BOMAN CARL MAGNUS fiol	16
BOSTRÖM AXEL IVAR fiol	17
BOSTRÖM BERNHARD MAURITZ fiol.....	20
BOSTRÖM FREDRIK fiol.....	20
BOSTRÖM OTTO ALBERT fiol	21
BRANDT JOHAN AUGUST fiol	23
BROLIN PER orgel, fiol.....	23
BROSTUGEN se ERIKSSON GUSTAF AXEL.....	24
BRÄDD AUGUSTA MATILDA ANDERSDOTTER sång	24
”BÅNGENS LASSE” eller ”WAS-LASSE” se LARSSON LARS	25
CEDER ALBERT AUGUST fiol	25
COLLINI PEHR fiol orgel.....	25
EFTERSKRIFT	26

BACKMAN ERIC orgel, fiol

Organist i Österåkers s:n.

Född omkr. 1737.

Död 20/1 1773 av hetsig feber.

Gift med Anna Bom (i hennes 2:a gifte).

Han spelade liksom sina företrädare och efterträdare på den s.k. polska fiolen. Ett krigsbyte från Polen, som numera finns i förvar på Musikmuseet, Stockholm. Fiolens märkliga historia ingår i spelmannen Karl Erikssons (Millerste-Kals) anteckningar från sin födelsesocken Österåker och som i kopia förvaras i SSF:s arkiv.

Enligt Millerste-Kal gick en folksägen i Österåker hur Backman, den stackars klockaren ljöt en för tidig död, trots sin starka kropp och kraftfulla fysik, som utan tvekan skulle ha besegrat den svåra feber han ådragit sig på grund av den hemska spöksyn uti Forsby kyrkhage den natt i januari 1773, då organisten var på hemväg till sitt boställe, efter att ha varit och utfört fiolmusik vid de stora festligheterna greve Nils Philip Gyldenstolpe, med stor ståt, höll på det nya året för sina förnäma vänner och fränder av Sveriges dåtida högaristokrati på sin vackra herrgård Forsby, den urgamla f.d. kungs- och riddaregården Folketorp.

Spöksynen kunde ha varit två svarta riddare och en vitklädd kvinna, och historien om spökryttaren på Forsby gård ingår även i Millerste-Kals anteckningar.

BARD-LOTTA se ERSDOTTER LISA LOTTA

BERGGREN LARS fiol

Sockenskomakare från Sals ägor, Helgarö s:n.

Född 23/4 1733 i Björka ägor, Fogdö s:n.

Son till Daniel Skoglund och Anna Olofsdotter.

Död 3/7 1816 som fattighjon.

Gift med Kjerstin Olofsdotter.

Han flyttade till Helgarö ägor, där han var verksam som saltpetersjudare.

I Helgarö s:n var det förbjudet för spelmän att spela aftenen före bröllopsdagen, vilket framgår dels av ett sockenstämmoprotokoll från år 1767, där beslutet om spelförbud fattas, dels av ett sockenstämmoprotokoll från trefaldighetssöndagen 1768, då Berggren hade att svara inför sockenmännen angående olovligt spel. Först citeras utdrag ur protokollet från 1767, som är odaterat:

” ----

Wid detta tilfallet beslöt Församlingens Ledamöter enhälleligen, at der någon speleman infinder sig aftenen före bröllopsdagen i någon bröllopsgård med Instrumenter, skal han plichta 10 daler kopparmynt, samt alt framgent wara owärdig at spela på bröllop ----”
(Helgarö KA. vol. C:2)

Trefaldighetssöndagen 1768 behandlades Berggrens och andra spelmäns musicerande på otillåten tid:

” ----

4:o: Androg Pastor at för honom war berättat at Spelmän hade infunnit sig förleden höst med sine Instrumenter Lördagsaftonen för Bröllopsdagen i Saal, hwilket war aldeles stridande emot det endrächtiga beslut som skiedde i allmän Sochnstämma förledit åhr 1767.

Spelmannen Berggren påstod at han icke spelat om aftenen i Bröllophuset, dock som det war skiedt at 2ne Spelmän af hämtat den person, som skulle kläda bruden, med spelande förbi Björ och uppå allmänna Landswägen till dess de kommo til bröllopsgården, (alla rättsinniga till största förargelse), så ehuruwäl desse Spelmän denne gången blefwe befriade ifrån plichten, likwäl blefwo de förklarade owärdiga at vidare spela på något bröllop, och der någon af församlingens Ledamöter hädanefter beträdes at til sig kalla Spelmän någon Lördagsafton för Bröllopsdagen, bör de plichta 60 daler

kopparmynt.”
(Helgarö KA vol. C:2)

BERGHOLM NILS MAGNUS fiol

Från Eskilstuna.

Född 9/9 1899 i Västerås.

Son till fångknekten Magnus Rikard Bergholm och Anna Katarina Åkerström.

Han började spela fiol vid arton års ålder och har genom självstudier lagt grunden till sin kunnighet i fiolens trakterande. Han är notkunnig, och har tydligen ärvt sina musikaliska anlag från modernet, ty både morfadern och en morbror, båda med namnet Åkerström spelade fiol.

Han har själv komponerat låtar i gammal stil. En av hans bröder, Knut Bergholm, spelar också fiol.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

BERGQVIST KONRAD EMANUEL fiol

Textilarbetare från Nyköping.

Född 11/12 1894 i Nyköping.

Son till arbetskarlen Lars Otto Bergqvist och Augusta Sofia Pettersson.

Död 17/10 1963.

Gift med Margaretha Elisabeth Thörn.

Vid hans bortgång skrev Södermanlands Nyheter den 18/10 1963 bl a:

”Redan i tioårsåldern fick han sin första fiol och som femtonåring gjorde han sitt första offentliga framträdande. Fem år senare började han spela dansmusik och roa på sitt speciella sätt. Tillsammans med sina bröder medverkade han vid ett stort antal festligheter av skilda slag, och senare spelade han med eget kapell till gammeldansen i Folkets Park. Han var med och bildade Nyköpingshus spelmansgille, och på senare år var han drivande kraft i sången och musiken inom folkpensionärernas förening.

Med Konrad Bergqvist gick en god och glad människa och en mycket uppskattad musiker ur tiden.”

BERGMAN JOHAN ERIK fiol

Skomakare från Hammar, Västerhaninge s:n.

Född 23/10 1844 i Hammar, Västerhaninge s:n.

Son till drängen Lars Johan Bergman och Anna Maria Jansdotter.

Död 1931.

Han var ofärdig. Började spela så smått redan vid åtta-nio års ålder. Hennes nåd Bergenstråhle på Skogsekeby, som upptäckt hans musikaliska anlag, köpte honom då en gammal fiol och ålade spelmannen Magnus Widman, som var kusk på Skogsekeby, att lära Johan spela.

I Bergmans barndom dansades polska av båda slagen, både slängpolska (sextondelpolska) och hambo. Den förstnämnda dansades av två par och ansågs vara äldst, – ty, sade Bergman, när ’släng’ spelades, skulle alltid de gamla upp och dansa.

Johan Bergman spelade sina slängpolskor något fort och med en smula hambobetoning, men då han blev ’varm i kläderna’ och riktigt kom i farten fick han fram den rätta, något ryckiga rytmen, som var karakteristisk för den äldre generationens spelsätt.

(SvL Söd)

BERGSMAN JOHN ERIK fiol

Sadelmakare från Gnesta.

Född 25/9 1887 i Bjuråkers s:n Hälsingland.

Död 1969.

Han kom till Gnesta 1930, där han under ett antal år ägnade sig åt sadelmakeri, ett yrke han redan i unga år fått lära sig hos en sadelmakare från hembygden i Hälsingland. Därefter var han anställd på Scania-Vabis i Södertälje och arbetade där till uppnådd pensionsålder. Riksspelman blev Bergsman då han var i 45-årsålder. Han hade då gjort sig känd som en mycket skicklig spelman runt om i landet, och riksspelmansmärket var han mycket glad och stolt över.

En tid i sin ungdom spelade han tillsammans med Jon Erik Öst.
(Ur tidningsartikel funnen i SSF:s arkiv i GW-stugan, Malmköping)

BERGSTRÖM ANDERS OLOF fiol

Arbetskarl från Grindsvreten, Österhaninge s:n.

Född 3/12 1843 i Sanda, Österhaninge s:n.

Son till arbetskarlen Johan Olsson Bergström och Charlotta Albertina Andersdotter.

Gift med Greta Lovisa Persdotter.

Anses vara den som lärde Robert Nordström spela fiol.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

BERGSTRÖM AXEL FREDRIK fiol

Byggmästare från Hagalund, Tystberga s:n.

Född 2/1 1854 i Sofielund, Ludgo s:n.

Son till spelmannen och torparen Gustaf Bergström och Brita Stina Forsberg.

Död 25/12 1945.

Gift med Augusta Amalia Lindgren.

Han tillhör en musikalisk släkt. Utom fadern så var en farbroder, Lars Fredrik Runnman samt farfadern Erik Runnman framstående spelmän. Vid fjorton års ålder lärde sig Axel Fredrik att spela fiol och fadern var hans läromästare. Trots sin ålder har Axel Fredrik Bergström tagit livlig del i de av Södermanlands Spelmansförbund anordnade stämmorna.

Största delen av Bergströms repertoar har upptecknats av Nils Dencker, och ett urval har publicerats i SvL Söd.

Flera av låtarna sjöng Bergström till ganska frivola texter.

En vals efter farfadern löd:

Fast jag ej har så stor pitt som far kan jag väl vicka med stumpen jag har.

Den valsen har nr 587 i Olof Anderssons upptecknade Sörmländska låtar. En polska hade texten:

I fjol jul, när jag var brud, då var min kutta som en rova, nu ä hon vänd å söndersprängd, nu ä hon alldeles förlorad.

Polskan bär nr 589 i samma låtsamling.

En annan visa har texten:

När som du vet att jag en flykting är,
tro ej du jag är så kär som jag tycks vara.
Torka därför dina tårar bort
och sök att dina djupa suckar spara.

För i dag är jag här, i morgon är jag där.
Min dag' de äro ovisst bestämda.

Den visan bär nr 590 i O. Anderssons samling.

Slutligen valsen nr 591 i samlingen med följande lusteliga text:

Ack, om jag vore. i flickornas kläder
sjung faderalle ralle lala lala la,
skulle jag fodra min kutta med läder
sjung faderalle ...
Sen skulle jag fara all världen omkring
och låta mig snörra för alls ingenting.

Spelmannen och SSF:s tidigare ordförande Ivar Hultström har i Sörmlandslåten nr 2-3 1972 berättat om den förnämlige gamle spelmannen Bergström enligt följande citat:

” -----

Bergströms melodier var huvudsakligen de låtar han mindes efter fadern och farfadern och bestod till stor del av bröllopsmusik, visor m.m. Han deltog med stor framgång i många spelmanstävlingar och stämmor. Många av hans låtar äro upptecknade. Mest bekant är kanske hans Gökpolska, där han härmade göken mycket naturtroget. Även hans steklåt är mycket bekant:

Nu så kommer steka, nu så kommer steka,
skärp e kniva te skära'na mä,
skärp e kniva te skära'na mä.

Till många av sina låtar hade han text. Till en polska sjöng han så här:

Jag undrar just vad mor ska säga
när hon får se mej fuller komma hem.

En av hans visor var litet sentimental:

Ja, lycklig är den ungdom, som slipper att tjäna,
utan får vara hemma hos sin far och mor.
Men jag är ibland dem som själv fått ta mej fram.
Gu' låter mej med äran få bära mitt namn.

Bergström, som till yrket var byggmästare och tillika skicklig i handasläjd, tillverkade även fioler. Ännu i sena ålderdomen var detta hans käraste sysselsättning.

Bergström berättade för Nils Dencker då denne gjorde uppteckningar efter fadern Gustaf Bergström och farfadern Erik Runnman angående en av polskorna:

– När man tog in glöggen från köket mötte spelmännen där och spelade den polskan. Glöggen tändes på i farstun och bars så in i dansarstugan under musik. Man sjöng här till först:

Å nu så ä ja ve Jällsuns krog

Och sedan fortsatte man på samma sätt att nämna alla de 32 krogar, som funnos mellan Nyköping och Stockholm, från Jällsund vid Nyköping till Långpanna vid Stockholm. Man slutade således med:

– Å nu så e ja ve Långpanna krog.

Denna polska ingår i ULMA:s samlingar acc. nr. 3360:2 sid. 8.

Bergström berättade även, att när de skulle samla; in spelpengar åt spelmännen, gick den, som skulle samla, med ett förklä bundet vid midjan. Mellan knäna hade han ett snott snöre med en fastbunden slev. När tenntallriken (för gåvorna) sattes fram, böjde insamlaren sig så att slevan kom fram och slog till tallriken.

Bergström hade ett finger borta på vänster hand (ringfingret) och tog tredje greppet med lillfingret. (ULMA acc nr 3360:2)

Vid spelmansstämman vid Julita skans 1928 framträdde Bergström som nr 3 av spelmännen, 52 st till antalet, och han spelade vid det tillfället Gånglåt från Runtuna samt en polska. Sista gången han var med och spelade var på Nyköpingshus 1945. Han var då 91 år gammal, en fin och rar gubbe i nyborstad bonjour och med vitt patriarkaliskt helskägg. Det var sista gången han spelade och gol sin Gökpolska.

År 1931, då kung Gustaf V hedrade spelmansstämman i Malmköping med sin närvaro, spelade Bergström sin Gökpolska och gol för kungen. Hans majestät satt länge och hörde på, mycket road och intresserad, och till tack skakade han sedan hand med de äldre spelmännen. Han frågade då vem det var som gol.

– Det var allt jag det, Ers Majestät, sa Bergström och sträckte på sig.

– Det gjorde du bra, sa kungen och klappade gubben på axeln.

Men Bergström tyckte dock, att det inte gått så bra. Han utförde nämligen sin Gökpolska på det viset, att han själv gol som en riktig gök i det rätta ögonblicket i Gökpolskan, och det hade inte gått så bra, eftersom han var förkyld. Detta ville han tala om, och därför sa han till Hans Majestät:

– Det gick dåligt att spela i dag, Ers Majestät, för ja är liksom lite skrovluger i halsen.

Kungen skrattade mycket gott och gav Bergström ändå mera beröm och ännu en klapp på axeln.

Efteråt var Axel Fredrik mycket stolt över det kungliga berömmet och ville upp och spela och gala för andra gången.

(Wetter Gustaf, uppsats i Sörmländska handlingar nr 12)

BERGSTRÖM GUSTAF fiol

Torpare i Brolöt, Ludgo s:n.

Född 8/10 1810 i Österbergastugan, Runtuna s:n.

Son till spelmannen och båtsmannen Erik Runnman och Catharina Larsdotter.

Gift med Brita Stina Forssberg.

Sonen Axel Fredrik var även en framstående spelman liksom brodern Lars Fredrik Runnman.

BIRFÄLT ERIK GUSTAF fiol

Skomakare från Sörstugan, Floda s:n.

Född 15/11 1823 i Stor Flen, Floda s:n.

Son till gesällen Per Birkfeldt och Stina Sofia Sjöberg.

Gift med Brita Christina Ersdotter.

En vals efter honom spelades av Gustaf Lodin från Örby, Brännkyrka s:n och upptecknades av Olof Andersson. Valsen ingår i dennes samling Sörmländska låtar som nr 716.

BJÖRK JOHAN FREDRIK fiol

Torpare från Skinnarhagen, Ludgo s:n.

Född 22/8 1840 i Enbylöt, Runtuna s:n.

Son till torparen Carl Fredrik Björk och Anna Sofia Asp.

Gift med Lovisa Ersdotter Freij.

Även bröderna Carl Ludvig, Josef August (se nedan) och Clas Albert Björklund samt systersonen Albert Hjalmar Asp var duktiga fiolspelmän.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

BJÖRK JOSEF AUGUST fiol

Torparson från Tittut, Ludgo s:n.

Född 28/11 1848 i Tittut, Ludgo s:n.

Son till torparen Carl Fredrik Björk och Anna Sofia Asp.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

BJÖRK CARL LUDVIG fiol

Torpare från Tittut, Ludgo s:n.

Född 4/5 1843 i Enbylöt, Runtuna s:n.

Son till torparen Carl Fredrik Björk och Anna Sofia Asp.

Gift med Johanna Mathilda Olsdotter.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

BJÖRKLUND HJALMAR fiol

Järnvägsarbetare från Oxelösund.

Född 21/11 1871 i Viks gamla grindstuga, Stigtomta s:n.

Son till statdräng Johan Erik Björklund och Maria Mathilda Lundgren.

Död 28/9 1956.

Gift med Emma Matilda
Zetterström.

Gustaf Wetter berättade:

– När jag under 2:a världskriget vid tre olika etapper låg inkallad i Oxelösund, besökte jag givetvis den glade spelmannen Björklund, som var med i spelmansförbundet sedan dess barndom. Han har ju alltid haft och har ännu ett märkligt spelmanshumör och d:o kynne. Det finns nog inte många, som spelar Glabolns polska som han. (Glabolns polska se SvL Söd. nr 154).

När förbundet var ungt, uppträdde alltid Lilja och Björklund tillsammans. Lilja såg trumpen ut och skrattade sällan eller aldrig, vilket lär ha berott på att hans framtänder misspyddes av en stor snusbuss. Björklund däremot sken som en sol, när han spelade en enkel sekund till låtarna. Ännu ringer i mina öron en gånglåt, som de brukade börja sitt framträdande med.

Lilja stod trumpen och trampade takten med vänsterfoten (som var en klumpfot). Björklund spelade med hela kroppen och sken som en sol. Ibland spelar Björklund si, ibland spelar han så, och ibland spelar han både si och så.

Det var omöjligt att få Björklund till att samla sig så länge, att jag kunde hinna med att teckna upp en låt. Han började strax med en ny och pratade om något annat. Han hade en polska som han kallade "Här är gossen som har skjutit räven". Tre gånger försökte jag att få Björklund att spela den rakt igenom, men det var lögn. Han var besvärlig att teckna upp efter. Nu (den 1/10 1954) är han åderförkalkad och lider av reumatism och minnesförlust.

Då Hjalmar Björklund den 21/11 1941 fyllde 70 år hyllades han med en dikt av spelmansvännen Hugo-Pelle (Hugo Valfrid Pettersson) och den är värd att citera. Som synes kan spelmännen även skriva poesi:

Till spelman Hjalmar Björklund Oxelösund. På 70-årsdagen 1941

Min käre spelmansbroder Ditt öra nu låt upp
och lyssna till de strofer, som här jag tecknat upp.
Det är kollegan H.P. som gjort ett blixtporätt
av vännen Hjalmar Björklund, vår spelman numro ett.

Om förr du hade levat, när näcken än fanns kvar
folk trott Du lärt av honom, att Du hans lärling var,
ty fart Du har i armen, och stråken hastigt rörs,
i snabba Glabolspolskor, som numer sällan hörs.

Hjalmar Björklund bjöd gärna på snus - helst till icke-snusare.
Gustaf Wetter tar en pris, Bernt Carseberg ser roat på. Julita 1950.

Du skrevar smått med benen, så att Du stadigt står
och stånkar utav iver, när riktigt bra det går.
Din höga panna blänker, och munnen lyckligt ler,
de grova fingrar löpa så lydigt upp och ner.

När sen Du tar igen Dig, Du sjunger djupan bas,
och blir Du torr i halsen, då tar Du dig ett glas,
och även därutinnan Du följer tradition
ty torra spelmän aldrig få sätta takt och ton.

’Han har ett namn sig skapat, det är en riktig karl,’
rätt ofta hör man sägas om den som framgång har.
Ja, vad det anbelangar med slik namnkunnighet
så tycker jag ’håll takten’ ej heller har gått bet.

Det namnet fick Du tidigt, det var visst nittitvå,
när Du rekryten gjorde, ack, det var tider då.
En livad text Du dikta’ till taktfast melodi.
”Håll takten” börja visan, Ditt namn det skulle bli.

Du sjöng den många gånger för damer ock ibland
visst kunde kinder purpras av rodnan lite grand,
men innerst inne alltid dock skrattet låg på lur.
Man kunde ej bli gramse på en så glad filur.

Ja, många glada minnen Du har uti förvar
att njuta av och minnas uppå Din ålders dar.
Det dröjer än en smula, förrän Du hunnit dit,
för ännu har på livet Du kvar en frisk aptit.

Om jag bland Sörmlands spelmän fick välja bäste man,
jag valde Hjalmar Björklund, han är så äkta han.
En sådan spelmansglädje, ett sådant glatt humör.
Så skall en spelman vara, ty annars låten dör.

Porträttet nu är färdigt, till slut jag önska vill:
att Du må länge leva och ännu bjuda till.
Lägg aldrig bort fiolen om än Du hundra blir,
ty märk att spelmanstoner är bästa elixir.

Eskilstuna den 31 okt. 1941. Din vän Hugo-Pelle.

BJÖRKLUND KLAS ALBERT fiol

Byggnadssnickare från Ullsta, Gryts s:n.

Född 16/10 1862 i Tittut, Ludgo s:n.

Son till torparen Carl Fredrin Björk och Anna Sofia Asp.

Död 31/8 1913.

Gift med Maria Sofia Björkström.

Björklund var en ofta anlitad spelman, liksom bröderna Carl Ludvig, Josef August och Johan Fredrik Björk samt systersonen Albert Hjalmar Asp, som samtliga var duktiga fiolspelmän.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Han lär ha undervisat G. A. Andersson, Ludgo att spela fiol.
(ULMA acc. nr. 7481)

BJÖRKMAN AXEL fiol

Oidentifierad spelman från Kisäng, Stigtomta s:n.

Han anses vara den som lärde Leonard Eriksson från Blacksta traktera fiolen. Bodde då i Blacksta s:n, där han var ordinarie brölloppsspelman. Spelade ofta och gärna tillsammans med Johan i Östtorp och nyckelharpspelaren Rosén, som lärt sig spela harpa i Uppland. (Andersson Olof, Sörmländska låtar)

BJÖRKMAN JOHAN orgel, fiol

Organist från Österåkers s:n.

Tjänstgjorde under första hälften av 1700-talet. Som sina företrädare var han innehavare av den polska krigsbytesfiolen enligt spelmanen Millerste-Kals anteckningar.

Hans dotter Catharina var gift med efterträdaren Carl Fredrik Hallberg.

BJÖRKSTRÖM EMANUEL fiol

Organist och klockare i Överselö s:n.

Född 29/9 1811 i Näbbtorps kvarn, Barva s:n.

Son till mjölnaren Pehr Björkström och Catharina Malmberg.

Gift 1:o med Mar. Christ. Ericsson.

Gift 2:o med Christ. Elisab. Jansson.

Han kom till Överselö från Barva 1831.

Enl K.P. Leffler lär Björkström ha spelat tillsammans med storspelmannen R.L. Kjellborg från Fogdö s:n, och många av dennes låtar och melodier ingick också i Björkströms repertoar. Flera spelmän lärde sina låtar av Björkström och en av dem berättade, att han brukade spela mycket i b-tonarter. (Leffler K.P., Folkmusik från Norra Södermanland del I, 1899).

Vid sockenstämma den 27/3 1831 med Överselö församlings sockenmän utsågs Björkström, efter vederbörligt och lagstadgat val, till Överselö församlings ordinarie organist och klockare:

” -----

3:o. Sedan, i anledning af det beslut som Öfver Selö Församling i allmän Michelsmässa Sockenstämma den 17 October sistled. år fattat, förenade Organist och Klockare tjänsterne i Öfverselö varit uti Allm. Tidningar såsom lediga annonserade och 3ne Sökande: Anders Boberg, Emanuel Björkström och Johan Holmström, försedde med erforderliga betyg, sig till samma tjänster i behörig ordning anmält d. 27 sistledne Febr. samt 6te och 13 innevarande Martii, hade behörig vallängd efter pålysning blifvit justerad sistl. Söndag den 20 Martii och emedan intet, hvarken förut eller på ytterligare förfrågan nu anmärks emot någondra af de sökande och föreslagne, företogs nu Klockare och Organistval, hvarpå församlingen blifvit beredd genom Kungörelse från Predikstolen så väl 3 ne veckor som ock 14 dagar förut, samt erindrad genom pålysning så väl denna dag som sistledne Söndag.

Valet förrättades efter upprop i den ordning vallängden anvisar och sedan Församlingens röster sålunda utfallit, att Boberg erhölet 8, Björkström 60 och Holmström 8 röster, så förklarade till slut Församlingens kyrkoherde, Contracts Prosten och Professorn Herr Doctor Strömberg huru Han lyckönskade Församlingen att denna gång hafva haft 3ne så godkände män föreslagne att de alle med skäl blifvit påröstade, och, då valet nu gifvit et resultat, som genom Hans votum icke kunde förändras, så ville han icke begagna den rösträttighet, som honom enlig Författningarna tillkommer, förvissad i stöd af de Betyg, som prästerats att tjänsten fått en skicklig och godkänd man i hvilken som helst af de nu föreslagne.

Hvarföre

4:o. Emedan vid i laglig ordning hållet Organist och Klockare-val Emanuel Björkström denna dag, eller 27 Martii 1831 erhölet Öfver Selö Församlings flästa röster så, och aldenstund han bevis om Vederhäftig Borgen, i Majoren Vålborne Herr C. M. Norlin på Johannilunda och Kammarherren Vålborne Herr Baron H. Flemming på Lindholm, praesterat, befullmäktigas han Emanuel Björkström til Organist och Klockare uti Öfverselö och har han att tjenstebefattningen tillträda den 1 Nästkommande Maji och derföre erhålla Thy åtföljande Lön och Förmåner så länge han tjensten enligt nu gällande eller framdeles stadgade Lag och författningar ordentligen sköter och sig i allo väl skickar.

Och

5:o. I stöd af Sockenstämmobeslut den 17 oktober 1830 förordnas Emanuel Björkström, som denna dag blifvit vald till Organist och Klockare i Öfverselö, att Lärarebefattningen vid Församlingens Vexelundervisnings schola tills vidare bestrida, hvarvid han har att rätta sig efter den Instruction, som för Scholan antagen varder och hvarföre han får tillgodonjuta årlig lön af 120 Riksdaler Banco, då han

scholan väl och ordentligen sköter. In fidem protocolli P. Tysselius.”
(Överselö KA vol. K I:5. ULA)

Samma år fick Överselö församling en egen instruktion för organister och klockare, så lydande:

” -----

§ 3. Då, till följe af ordentligen hållet och nu mera lagståndet val, Emanuel Björkström i dag börjat tjensteutöfning såsom ordinarie Organist och Klockare i denna Församling, föreslog v. Pastor följande att antaga såsom organist- och klockare Instruction i Öfverselö:

1:mo. Kaplans tillhörigheter, som nu blifvit ordentligen inventerade, skall Organisten och Klockaren väl vårda, så att Skrud och Kläder icke varda af fukt, mal eller annan åkomma skadade. Linnekläderna bör han renhålla, hvarföre honom gifves billig ersättning af Kyrkans medel. Han bör ock tilse att de redskaper som till nyttjande äro att tilgå vid Kyrkan, icke vårdslöst handteras eller förderfvas.

2:o. Organ. och Klockaren bör känna och iakttaga den ordning, i hvilken förrättningar vid Gudstjensten böra ske och hvarje predikodag tidigt sig hos Pastor infinna, för att inhämta underrättelse om förekommande göromål. Han bör föranstalta om ringningarna, vederbörligen öppna Kyrkan och hafva i beredskap hvad til förrättningar erfordras, uppsätta Numrorna til de af Predikanten föreskrefna Psalmer och verser och dem ordentligen afsjunga och afspela, uphämta Collecte eller Håvpenningarna, uplämna Bön-formularen och hvad å Predikostolen kungöras bör, att redligt, i rätt tid och ordning såsom derom stadgat är.

3:o. Kungl. Mj:ts Kgl. Collegiers, Landshöfdinge Embetets med flere påbudne Kungörelser, som i rätt tid til Kyrkan ankomma, bör Klockaren vederbörligen uppte och den dag de upläsas, påteckna, samt, då de i Kyrkan förvaras, ordning och förteckning deröfver hålla till dess de kunna inbindas, och äger Klockaren icke utan högsta nödfall, att til Kungörande å Predikstolen uplemna något, som icke i rätt tid ankommit och blifvit Predikanten föredt. Något, som til afkunnande otjenligt är och kan åstadkomma åtlöje eller förargelse må han til kungörande icke emottaga. Han bör ock tilse att Kungörelser äro med utgifvarens namn försedda.

4:o. Efter Gudstjenstens slut bör Klockaren låta sig angeläget vara att alt hvad af Kyrkans tillhörigheter nyttjadt blifvit, varder på rätt ställe förvaradt, samt derefter med Kyrkovaktarens tilhjelp, vid strängaste ansvar, igenlåsa och tilbomma dörrar och luckor til Kyrkan och Sacristian samt noga förvara nycklarna.

5:o. Special-räkning öfver Inkomster och Utgifter hålles tillika med Skrifttyg i Sacristian af Klockaren i tilbörlig ordning.

6:o. Vid Communion Förhör är Klockaren närvarandes för att derefter upteckna Communicanterna och tillåtes honom icke att i Communionboken inskrifva eller omflytta något namn.

7:o. Den ungdom som til den Hel. Nattvarden beredes, bör Klockaren uti In och utan Läsning undervisa och såsom tillika förordnad att tills vidare sköta Lärarens kall vid Församlingens Vexelundervisnings Schola har han att den Scholae Instruction som antagen varder, sig til efterrättelse ställa.

8:o. Alla Prästerliga förrättningar böra förut anmälas hos Pastor, som derom förordnar, men så vida någon af okunnighet först vänder sig till Klockaren bör han gifva anvisning til Pastor.

9:o. Klockaren vare aldeles förbudet att utan Pastors tilstånd utlåna något, ehvad det vara må af Kyrkans tillhörigheter.

10:o. Med Kyrkovaktarens biträde bör Klockaren hålla Kyrkan snygg och afdamnad, samt i synnerhet mot Högtider åtminstone tvenne dagar förut, tilhålla dem, som njuta fattigdel at til rengöringen vara behjelpige.

11:0. Såsom tillika Organist är Klockaren skyldig att för hvarje helgedag då spelas bör, hafva Orgverket stämdt och, så ofta behöfves, rengöra, samt om mindre felaktigheter derå finnes, dem sjelf afhjelpa. Yppar å verket större bristfälligheter bör Pastor derom underrättas på det han derom med Församlingen rådplåga och besluta.

12:o. Klockaren bör hafva tilsyn derå att Kyrkogården hålles tilbörigen stängd och fredad och tillåter hvarken honom eller andra att deruti insläppa Kreatur til afbetning. Men det gräs, som på Kyrkogården växer, äger Klockaren att afbärja och sig til nytta använda.

13:o. Klockaren bör utvisa gravställena i fastställd ordning och tillse att grafvarna blifva nog djupt öppnade och efter jordfästningen väl igenfyllde, samt att upgrafna ben icke blifva öfver jord qvar liggande.

14:o. Klockaren bör hålla riktig längd uppå dagsverken och skjutsar, som Socknemännen skola till Kyrkan och andra Församlingens inrättningar utgöra samt i Fattighuset tilstådes vara då matskott til

Fattighjonen aflemnas och deröfver, äfvensom uppå den ved, som til Fattighuset gifves, förteckning hålla.

15:o. Klockaren bör tilse att Klockornas tilhörigheter, såsom ställningar, Kläppremmar, dragsträngar m.m. hållas vid magt och, om något deraf behöfver reparation, för Kyrkans räkning, efter öfverläggning med Pastor och Kyrkovärdarna derom föranstalta. Han bör ock tilhålla dem, som ringa, att ordenteligen och varsamt handtera Klockorna samt efter ringningens slut tilstänga stapelen.

16:o. Hvad angår klämtningar, Embetsbrefs fortskaffande samt den aktning och Lydno, som Klockaren är Prästerskapet skyldig, föreskrifver Kyrkolagen. Varande det Klockarens skyldighet, att redeligen och utan dröjsmål uträtta de sysslor och Embetsärender, som honom åligga och hvarom han af Pastor eller Församlingsboerne anlitas. Han får icke hålla någon brännvins försäljning, icke heller må han befatta sig med sådana göromål, som för hans syssla hinderliga äro eller honom icke anstå.

17:o. Utom vederbörl. tilstånd äger icke Klockaren och Organ. att nyttja andra til sina göromåls förrättande och i händelse af förfall, må han icke til sin tjensts förrättning anmäla någon annan än den, för hvilken han sjelf är ansvarig.

18:o. Om Sockenstugu byggningen med de rum, som Klockaren deruti bebor, bör han hafva noga vård och i synnerhet vara högst uppmärksam på att genom eldens handterande ingen skada tima må.

Församlingen förklarade sitt bifall till dessa punkter och Organisten och Klockaren Björkström förbandt sig att de samma såsom Instruction efterlefva, hvarefter han Emanuel Björkström sin huldets och tjens-teed aflade och förklarades i tjensten behörigen inställd och således berättigad att för dess ordenteliga skötande upbära af Församlingen Organist- och Klockarelönen samt åtnjuta öfriga hans befattning åtföljande förmåner, likväl under förre organisten och Klockaren Dufbergs lifstid med vissa undantag såsom det finnes stadgat i 9 § af Sockenstämmoprotocollet för 17de October 1830.”
(Överselö KA vol. K I:5. ULA)

Björkström utsågs vid sockenstämma den 26/5 1839 till vaccinationsföreståndare i Överselö s:n.

Tillsammans med kollegan Lundin i Ytterselö och Karl Olsson från Tuna, Ytterselö anlidades han i ”halva Sörmland och Uppland” på bröllop och danser.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

BJÖRNMYRGUBBEN se JANSSON JAN ERIK

BLINDA JOHAN se GUSTAFSSON JOHAN AUGUST

BLINDA KALLE se ERIKSSON KARL

BLOMBERG ARNE GEORG fiol

Civilingenjör från Nyköping.

Född 11/8 1940 i Södertälje.

Son till konditor Georg Helmer Blomberg och Anna (Inga) Lönn.

Gift med Carin Margareta Zorla Wing.

Arne Blomberg berättar att han började spela vid 8-9 års esskornett. Undervisning i blåsandets konst fick han av som hette Cederholm. Efter några månader tvingades sluta med kornettblåandet, ty en stadsläkare Wallgren över mina tonsiller och tyckte att blåsinstrument inte var instrumentet”.

Arne fortsätter:

”Min far ivrade för fiol och jag skickades iväg till musikskolan, där Sven Herdenborg och senare Sam Asplund lärde mig fiolspel och noter. Påhejad

Ingeborg

ålder på en
en lässmed
dock Arne
”muttrade
det rätta

hemifrån pläderade jag för låtar och lyckades också införa en och annan, vilka sannolikt ej väckte någon entusiasm hos mina lärare.

Mer betydelsefull blev nog min tidiga kontakt med Gustaf, Anton och Herbert Jernberg. Pappa arbetade en tid som konditor i Österbybruk och träffade Jernbergarna där. Det var på trettioalet. Min far spelade mandolin och banjo och ingick i ett danskapell tillsammans med bl. a. Anton och Herbert.

Herbert var målare och bodde i Stockholm, och dit var det ju inte så långt, utan vi kunde träffas ett par gånger årligen. Till Österbybruk kom vi högst en gång om året.

Herbert var en mycket stor folkmusikentusiast. Han var med och bildade Stockholms Spelmansgille och var under ett antal år spelledare där. Han spelade tidigt med i Skansens spelmanslag och spelade alltid andra fiol. Herbert älskade invecklade stämmor med djärva, oväntade harmonier. Han spelade mycket med bl. a. Theodor Olsson, som ju gör liknande stämmor.

Herbert hade tre elever: Sivert Hellberg som under många år lett Skansenspelandet, Bernt Carseberg från Tumba och så jag.

Herbert och i viss mån Anton har gett mig en del av min teknik, en grundläggande dos intresse samt en stor insyn i Gustaf Jernbergs enorma repertoar.

Jag fick tidigt vara med Jernbergarna på Uppsalastämmor i början av femtioalet. Min första kontakt med sörmlänningar fick jag som besökare på en Julitastämma i mitten av femtioalet, då jag fick låna en fiol av någon spelman och kunde vara med och tona i allspelet under Gustaf Wetters ledning.

När Södertälje spelmanslag hade bildats 1958 blev jag tidigt medlem och snart nog invald i styrelsen. På den tiden var det sällsynt med ungdomar i spelmansleden Jag var i sällskap med Ingvar Andersson och Sören Olsson och någon mer på stämmorna i Sörmland. Förutom oss var där inga unga. Gustaf Wetter ivrade alltid för föryngring och såg raskt till att jag kom med som suppleant i förbundsstyrelsen, därefter v. ordf. och när Gustaf 1968 gjorde allvar av sitt hot att avgå, blev jag ordförande i åtta år, och jag har återtagit ordförandeskapet för ett par år sedan.

Arne spelar alltså fiol, men har även fuskat litet med nyckelharpan. Då han tog studenten förädrades han en Sahlströmsharpa. Det instrumentet hade egentligen Anton Jernberg beställt till sin son Per, som då var mycket ung, men Arnes pappa fick köpa den istället. På den tiden gjorde Eric Sahlström bara ett par harpor om året och kön av spekulanter var lång. Anton Jernberg hamnade längre ner i kön av köpare, men när sonen Per så småningom fick sin harpa så blev han en storspelman.

Arne säger, att det grämer honom, att Per inte fick sin harpa tidigare. Det som sker det sker, och i dag vet vi att både Per Jernberg och Arne Blomberg har gjort heder av mästaren Sahlströms harpor. Blomberg berättar vidare, hur han stimulerad av Styrbjörn Bergelt även sysslat med stråkharpa. Fiolen betraktar han dock som sitt huvudinstrument. På min fråga hur hans första ägandes fiol tog sig ut svarar han:

– Min första fiol var en $\frac{3}{4}$ -fiol, som musikskolan höll med. När det var dags för fullformat skaffade pappa en dålig fiol, som jag kämpade med under ett par år, tills min farfar gick bort och jag fick låna hans gamla fiol.

Min farfar ja. Han spelade fiol, dock inte folkmusik i vanlig bemärkelse utan sekelskiftets repertoar i små kapell i Södertälje. Han hette Carl Blomberg och var född 1880. Jag minns hur han någon gång stämde om till ciss-a-e-a och spelade någon variant av Tyska klockorna el. dyl.

Carl Blomberg - Arnes farfar - spelade fiol och mandolin.
Här med mandolin i kapellet Harpan, Södertälje. Cirka 1900.

Från min mammas sida har jag ej fått något musikaliskt inflytande. Min morfar, som kom från Svärdsjö i Dalarna till Bergshammar i Sörmland, lär ha spelat basfiol. Jag har dock ej något minne av detta. Min morfar var lantbrukare och även han född 1880 och hette Gustaf Lönn.

På min fråga vilka äldre spelmän Blomberg känner till och eventuellt influerats av, svarar han att han träffat mängder av spelmän både inom och utom Sörmland, och flera av dem har han intervjuat och spelat in på band, men trots sitt arbete inom spelmansförbundet betraktar han sig inte själv som traditionsbärare; han har påverkats av så många olika musikanter och har även sysslat med försök att rekonstruera äldre spelmäns sätt att spela utifrån bevarade uppteckningar. Min uppfattning är dock att Arne Blomberg är en traditionsbärare så god som någon.

Han berättar själv:

– Min repertoar är huvudsakligen hämtad från förbundets omfattande samlingar, där jag har varit en tidig sökare.

Enligt den legendariske spelmanshövdingen Gustaf Wetter var Arne Blomberg den förste som 'frivilligt' kom för att botanisera i SSF:s omfattande låtsamlingar.

Blomberg spelar både efter noter och efter gehör. Den uppländske spelmanshövdingen Gösta Sandström har varit en av pionjärerna då det gällt att återinföra gehörspelet även i Sörmland och Blomberg har i sin tur administrerat många av SSF:s tidiga kurser och pläderar ivrigt för en utveckling av gehörspelet.

Blomberg har medverkat i olika radioprogram, framför allt i Radio Sörmland, som visat stort intresse för folkmusiken i landskapet. Sommaren 1982 gjordes en serie av spelmansporträtt, där Arne Blomberg bl. a. medverkade. Han var även 'medskyldig' till LP:n Spelmanslåtar från Södermanland. I anslutning till lokalradions 5-årsjubileum gav Radio Sörmland ut en LP med bl. a. inspelningar från 1982 års spelmansserie.

År 1961 spelade Blomberg upp för Zornmärket i brons. Under 1960-talet erhöll han också på Gustaf Wetters rekommendation Samfundet för Hembygdsvårds hedersplakett och många var vid det tillfället högeligen förvånade över Arnes ålder. Han var nämligen bara drygt 20 år gammal.

Södermanlands Spelmansförbund har också hedrat Arne Blomberg med sitt guldmärke och utnämnt honom till hedersledamot. Den sistnämnda utmärkelsen är den ödmjuka spelmannen mycket stolt och glad över. Han är eljest inte speciellt trakterad av att själv honoreras; han vill hellre uppmärksamma andra. De utmärkelser han fått har han verkligen ärligt förtjänat.

Överhuvudtaget finner han ett utsökt nöje i att verka för andra och att sprida folkmusiken vida omkring. Han är glad över att få vara en länk i spelmansförbundets kedja av funktionärer och han anser med berättigad stolthet sitt förbund vara 'en verksamhet som kretsar kring våra samlingar och vår kunskap som hjulet kring sitt nav'. Att sprida kunskap om vår gamla musik är en av förbundets viktigaste uppgifter.

Så sammanfattar Arne Blomberg sina egna och övriga sörmländska spelmäns intentioner och förf. vill gärna understryka att de verkligen gör sitt allra allra bästa för denna viktiga sak och mer till.

BLOMBERG OSKAR fiol

Oidentifierad spelman från Nyköping.

En polska efter honom spelades av Gustaf Syrén och upptecknades av Olof Andersson. Polskan ingår i dennes stora melodisamling Sörmländska låtar som nr 681.

BLOMKVIST KARL fiol

Gårdssmed från Ökna säteri, Floda s:n.

Född 2/3 1826 i Leby, Julita s:n.

Son till bondemågen Lars Andersson och Stina Jonsdotter.

Gift med Stina Pehrsdotter.

Han spelade ofta tillsammans med Erik Eriksson – Spel-Erker kallad – och Albert Boström på danser och bröllop i hemtrakten och i socknarna runtomkring.

Han hade också en tid varit gårdssmed under Julita säteri.

BLOMQVIST KARL ALBERT fiol

Astrid Zetterberg och dottern Marianne spelar med Karl Albert Blomqvist, Ärla

Sotare och murare från Vennersborg, Ärla s:n.

Född 30/5 1871 i Yttervalla, Frustuna s:n.

Son till spelmannen och hemmansägaren Karl August Blomqvist och Kristina Charlotta Almgren.

Även farfadern var fiolspelman.

Blomqvist lärde sig spela av muraren Klas Lindqvist från Yttervalla, Frustuna s:n. 14 melodier efter Karl Albert Blomqvist upptecknades år 1934 av N. Dencker och ingår nu i ULMA:s samlingar under acc. nr. 7481.

BLOMQVIST KARL AUGUST fiol

AF Bergström, Karl August Blomqvist, Prins Vilhelm, Carl Erik Eriksson i Lind
Hemmansägare från Yttervalla, Frustuna s:n.

Född 10/10 1851 i Kvarntorp, Kattnäs s:n.

Son till spelmannen och statdrängen Carl Eric Andersson och Lovisa Andersdotter.

Gift med Kristina Charlotta Almgren.

Sonen Karl Albert var en mycket duktig och omtyckt spelman. Låtar efter Karl August Blomqvists far har upptecknats av N. Dencker samtidigt som Blomqvists egna melodier vid samma tillfälle år 1934 blev upptecknade av Dencker. De ingår i ULMA:s samlingar under acc. nr. 7481.

Efter faderns död 1861 blev Karl August fosterson hos hemmansägaren Anders Ersson i Yttervalla, Frustuna där han stannade tills han blev vuxen nog att överta fosterfaderns hemman.

BOHLIN IVAN HILDING fiol

Metallarbetare från Eskilstuna.

Född 16/11 1894 i Mo s:n, Dalsland.

Död 26/4 1971.

Gift med Astrid Elisabeth Bengtsson.

Han var gehörs spelare men även notkunnig. Vid hans bortgång skrev Strängnäs Tidning den 29/4 1971:

”Han avlade underofficersexamen vid Kungl. Jämtlands fältjägarregemente och utbildade sig vid Stockholms stads yrkesskolor i yrkesteknik för mekanik. Till Eskilstuna kom han 1933 och fick anställning vid Bolinder-Munktel, där han kvarstannat till sin pensionering.

Ivan Bohlin var intresserad av folkmusik. Han spelade fiol och var medlem av Södermanlands Spelmansförbund och Västmanlands Spelmansförbund. Han var vidare intresserad schackspelare och ägnade också en del av fritiden åt antikviteter.”

BOMAN CARL MAGNUS fiol

Statdräng från Fituna, Sorunda s:n.

Född 22/9 1856 i Bomanstorp, Sorunda s:n.

Son till båtsmannen Jan Emanuel Boman och Johanna Carolina Jernberg.

Gift med Anna Sofia Jansson.

Boman finns upptagen i en förteckning över spelmän från Sorunda s:n. Förteckningen ingår i SSF:s samlingar förvarade i GW-stugan, Malmköping. Soldaten, senare kyrkvärden Brundin (1873-1970) erinrade sig en mängd spelmän, som verkat i Sorunda under hans livstid.

BOSTRÖM AXEL IVAR fiol

Reparatör från Ljungbergslund, Valla, Sköldinge s:n.

Född 13/4 1886 i Himlinge, Floda s:n.

Son till spelmannen och muraren Otto Albert Boström och Maria Vilhelmina Andersson.

Gift med Anna Viktoria Andersson.

I en artikel inför Ivar Boströms 75-årsdag publicerad i Katrineholms-Kuriren den 11/4 1961 skrev Gustaf Wetter bl a:

”Boström är, som en gammal Flodabo en gång uttryckte sig, både ’påhittuger’ och ’snäll-snodder’. Han är beläst, lite smått filosof och besjälad av ungdomligt rättspatos för det som är sant och det som han anser riktigt.

Att teckna upp låtar efter Ivar Boström är inte lätt. Han har sitt särskilda spelsätt och sin säregna stråkföring. De låtar, jag satt på pränt efter honom, är endast en mycket otydlig och svag kopia av det intressanta originalet. Han är ett unikum, Ivar Boström. Det kommer han också att förbli i hela sitt liv.”

I SSF:s arkiv i Malmköping fann förf. en mängd tidningsklipp, men tyvärr saknades uppgifter om ur vilka tidningar en del klipp kom. Ett av dessa klipp handlade om Ivar Boström, där han själv berättade om sin levnad, och artikeln publicerades i en av sörmalandstidningarna den 17/8 1966:

”Min lärare, gamle Sjödin i Flodafors, var en bra undervisare, säger Boström.

– Så bra betyg som Ivar fått, har jag aldrig givit en pojke, sade min gamle lärare en gång till min far. Hade det funnits samma möjligheter till utbildning då, som det gör nu, hade jag säkert fortsatt att skola mig. Men schemat upptogs på den tiden till största delen av biblisk historia och psalmverser. Och allt skulle man kunna utantill. Det tyckte jag inte var mycket att komma med i det praktiska livet. Jag hade väl en del medhåll av min lärare, och rottingen behövde jag aldrig smaka. En tid bodde jag hos honom, och på sommaren ringde jag i kyrkklockan varje morgon och kväll. Det var till att gå upp klockan sex på morgonen. För det fick jag 20 kronor. Jag fick även mjölka hans ko, hugga ved och bistå honom med olika sysslor.

Skolsalen var stor och kall. Vi fick elda i en kamin, för att hålla värmen uppe. Dåligt med kläder hade man också. Vi var tio stycken hemma. Det var inte alltid vi hade skor på fötterna. Ändå vill jag påskina, att vi kom lindrigt undan. Det fanns de, som hade det värre. När jag var 14 år hade jag plats som ladugårdspojke i ett år. Då fick jag gå upp halv fem och arbeta till halv åtta på kvällen. Var tredje söndag hade jag fri. Det var ett slitsamt år, och jag tjänade inte mer än 75 kr pr år. Samma penningssumma har jag tjänat på en dag senare i mitt liv.”

1903 arbetade Boström på bryggeriet i Katrineholm. Han var då aktiv fotbollsspelare i stadens lag. Det var i idrottsgrenens födelse. 1906 var han med och byggde Katrineholms gamla posthus. Sedan bar det av till huvudstaden ett år, innan han exerceade beväring i Malmköping 1907.

– Jag var nog en dålig soldat, skrattar Boström. Jag var inte mycket för de där dumheterna, där stå och grannlåt sattes i första rummet. Jag betraktades väl närmast som socialist. När vi skulle ha noggrann marsch, fick jag gå in, eftersom jag ansågs sabotera exercisen. Skjuta kunde jag emellertid. Jag hade varit med min far och jagat, sedan jag var ganska liten. Men trots att jag även kommer ihåg, att det var mask i sagosoppan, är det mest glada och roliga minnen kvar. Löjtnanten ställde upp oss en dag och frågade:

– Tycker ni det är roligt att spela fotboll?

Varpå jag svarade lågmält:

– Jo, det ger du dej fan på.

Eftersom jag stod ute på flygeln, trodde jag inte han skulle höra min replik, men det gjorde han. Jag slapp dock bestraffning.

Gustaf Wetter, Katrineholm, Yngve Andersson, Norrköping, Ivar Boström, Valla, Allan Ljungdahl, Södertälje
Carl Gustaf Axelsson, Flodafors

– I Valla är det inte mycket som är sig likt, säger Boström och ser tillbaka. Det var ganska litet bebyggt, och invånareantalet var inte stort. Ändå var här liv och rörelse. Det var mera händelserikt. Tröskmaskinerna fanns redan, men fabriken var belägen på östra sidan om bron. Tegelbruket var också färdigbyggt till år 1900. Dessutom fanns det flera smedjor.

Det dracks mycket öl på den tiden. I Lindvalls gamla stuga hade Öl-Sofie utskänkning. Där såg jag för första gången en kvinna röka pipa. Hon gick under benämningen Pip-Lovis. Det fanns många original, de drog sig fram utan inkomster många gånger, hur de nu bar sig åt. I en djup grund, belägen på samma plats som sparbanken nu, satt man och drack. Det var en brokig samling människor, mest hantverkare. Där förekom ibland slagsmål mellan ölgubbarna och nykteristerna. Ölgubbarna slogs sins emellan också förstås. Gästgivargården, som brann 1961, hörde till de äldsta byggnaderna. Dit kom resande för att övernatta eller för att byta häst. Dit kom också hantverkare med sågar och andra verktyg under armen för att dricka öl.

En gång i månaden var det marknad på torget mitt för nuvarande prästbostaden. Dit kom nasare, västgötaknallar, klädeshandlare, krukmakare och många andra. Man sålde allt från vävskedar till grisar – ja, t o m gårdar bjöds ut. Dit gick även folk, som uppträdde med dresserade björnar.

1908 var jag med och byggde dansbanan. Annars dansade vi mest på logar. På vintern höll vi till inomhus, bl. a. vid Gustafsvik och Petterdal. Innan jag var med ute, dansade ungdomen på en holme i Jägern vid Ökna. Mina äldre syskon var med där ute ibland.”

Där lämnar vi Ivar Boström för att istället ta del av vad Gustaf Wetter berättade i en artikel i Sörmlandslåten nr 1 1976 betitlad Boströmiana:

”Den trivsamme gamle spelmannen i Valla är omtyckt av alla för sitt glada lynne, sitt soliga humör i alla livets skiften, men framför allt för sina snabba och vassa repliker. Man kan i det fallet tala om ’Boströmiana’, och det vittnar väl om, att det inte är något fel på övervåningen hos den drygt 90-åriga spelmannen. Det enda felet med den övervåningen är att synen försämrats med åren.

– Men jag har ju sett det mesta, säger Ivar.

Lite lessen är han dock över att han nu inte kan måla någon oljemålning. Det gjorde han bara för ett par år sedan. I det fallet har han ärvt sin faders anlag; denne kunde jämte mycket annat både teckna och måla.

Veckan före midsommaren 1973, närmare bestämt 14-16 juni, var det uppspelning för Zornmärket i Södertälje. Det är en stor begivenhet och över 100 spelmän från skilda bygder i Sverige brukar anmäla sig för att spela upp för Zornjuryn. Så var även fallet 1973. Alla, som spelar upp, har ett mål som en önskedröm: att bli tilldelad silvermärket och därmed ha rättighet till titeln Riksspelman.

Jag anmälde Boström i god tid, givetvis utan hans vetskap. Några dagar innan uppspelningarna skulle börja, ringde jag Ivar Boström och sa:

– Din far var riksspelman. Det ska du bli. Du ska spela upp för Zornmärket.

– Jag har inte anmält mig, å nu ä de för sent, sa 87-åringen.

– Anmält dig har jag gjort. Du ska spela upp den 16:de på förbundets bekostnad. Jag ska till Södertälje på ett viktigt möte den 16:de. Du får åka med mej, spela upp när jag är borta och pratar och så får du åka med mej hem. Stäm fiolen! Sätt dej och öva på farsgubbens låtar: Rätte och packe dig!

Jag fick säga mycket utan att bli avbruten, och det är och det var ganska ovanligt, när det gäller Ivar Boström i Valla. Han gnällde och gnall och sa, att han legat av sig. I det fallet ljög han. När jag påpekade det och han ändå tvekade, slog jag följande vad med honom:

– Om du inte blir riksspelman, får du 50 kronor av mej. I motsatt fall ger du mig 50 kronor.

Det gick han med på.

På lördagen spelade han upp och på kvällen åkte vi båda hem. På söndagen var det stor riksspelmansstämma i Södertälje och på den skulle resultatet av uppspelningarna tillkännagivas och diplom och märken delas ut. Boström blev Riksspelman. Jag gick fram och gratulerade, slog honom i näven och sa:

– Femtilappen ska jag ha före jul. Tiden gick. Framåt Lucia ringde jag Ivar Boström och sa, att jag snart ville ha femtiolappen.

– Va då allvar, sa Ivar förvånat.

– Det kan du skriva upp: Nu måste du raska dej, för jag har redan börjat läsa Svinstu-Fredriks besvärjelser och recept och jag tycket det är synd, att just du ska få magondska till julhelgen.

Det tog skruv. Ivar har färdkort men det begagnar han sällan.

– Skattebetalarnas pengar går åt till alla fängelser och alkoholistanstalter runtomkring oss, säger Ivar. Snälla människor står i kö för att skjutsa mig, så jag klarar mig utan färdtjänst.

Nu kom han snabbt i taxi till mig. (Men han hade åkt buss till torget på egen bekostnad). Han hälsade och bockade, önskade god helg och klarade upp vadet. Vännen Ivar har en välgörande respekt för Svinstu-Fredrik.

Alltså, 1-0 till Wetter, men det var enda gången. Ty i vänskapligt gnabb, (islänningarna kallar det för manna-jämning), som alltid förekommer mellan Ivar och mig, när vi är tillsammans, får jag alltid stryk.

Boström i Valla är flintskallig. En ung och söt kvinnlig folkdansare lade sin lilla hand på den gamle spelmansens kala hjässa och sa:

– Har du legat i för kort säng, farbror Ivar?

Repliken kom omgående:

– Sällan växer mossor på äderstenar.

Katrineholms spelmanlag gjorde en gång en utflykt till Kolmårdens djurpark. Bland alla vilda djur, som vi där fick beskåda, fäste sig Ivar särskilt för en väldig gorillahane, bred som en logdörr över ryggen. När den otäcke besten fick syn på mig, som stod väl skyddad bakom ett stängsel, visade odjuret sitt fruktansvärda tandgarnityr, reste sig på bakbenen och slog med högra armen på den väldiga bröstkorgen. Denna tjänstgjorde som en välstämd resonansbotten och ett kraftigt ljud, som från ett stämt trumskinn hördes vida i nejden. Samtliga deltagare i resan – karlar, fruar, barn och fästmän – var mycket imponerade. Boström vände sig till mig och yttrade med ljudlig stämma:

– Hör du Wetter! Sir du inte att apan känner igen dig och vill hälsa på dig? Enligt naturvetenskapens senaste rön ska just gorillan vara stamfader till alla smålänningar.

På ett kalas stod jag en gång och pratade med två av mina f d elever, ett par söta flickor i 19-års åldern. Vackra var de när de satt på skolbänken, och de var om möjligt ändå vackrare när vi nu träffades. Boström var med och sämre syn hade han inte, utan att han kom fram och tittade flickorna i ögonen, länge och eftertänksamt. Så sa han på sitt sörmländska idiom:

– Ygo (ögonen) på flicko ä vackre så då ä ett stort elänne åt´et. Di liknar dina fötter, fortsatte han och vände sig till mig:

– Di ä stora, mörka, ömma å fuktiga.

– Det va en skojig farbror, sa flickorna.

Jag fick inte ett ord med i laget. Konversationen skötte Ivar Boström.

Arbetade gjorde Ivar långt in i ålderns höst, villigt och glatt och med synbarligt resultat. Han har en ovanlig intensitet i allt vad han företar sig. Han är liten till växten, men spänstig som en stålfjäder. Mig har han hjälpt många gånger med många praktiska detaljer utom och inomhus.”

Ivar Boström var en värdig bärare av traditionen efter fadern, valsernas konung Albert Boström.

BOSTRÖM BERNHARD MAURITZ fiol

Murare från Katrineholm.

Född 15/6 1889 i Himlinge, Floda s:n.

Son till spelmannen och muraren Otto Albert Boström och Maria Vilhelmina Andersson.

Död 20/9 1957.

Gift med Elsa Josefina Carlsson.

Han var notkunnig. Deltog bl. a. vid den stora Riksspelmansstämman på Skansen i Stockholm 29-31 juli 1927.

Brodern Axel Ivar var också en framstående fiolspelman.

Vid Bernhard Boströms bortgång skrev Gustaf Wetter i Katrineholms-Kuriren den 21/9 1957:

”Med Bernhard Boström har en trotjänare inom Södermanlands Spelmansförbund slutat sina dagar. Han var med midsommardagen 1925 och stiftade förbundet. Utav dessa finns nu inte många kvar. De kan snart räknas på ena handens fingrar. I 20 långa strävsamma år var Boström med i styrelsen och beklädde den ansvarsfulla posten som kassaförvaltare. Övriga ledamöter i styrelsen växlade, men Boström stod kvar ända till 1945 och bidrog verksamt till att skaffa förbundet ett gott anseende och en god ekonomi. Det är tack vare sådana arbetsvilliga hedersmän som Bernhard Boström, som en ideell sammanslutning kan bestå och gå framåt trots svårigheter och motigheter ibland. Heder åt honom.

Som murare och spelman var han något av en konstnär och hade i båda dessa stycken ärvt sin faders anlag. Denne var på sin tid den störste spelmannen i Floda s:n. I hans hårda och svåra skola fick Bernhard gå under sin barn- och ungdomstid och lära sig muryrket. Han hade medfödda anlag och blev med tiden liksom sin fader ovanligt skicklig. Han var verkligen snäll i sina händer, men samtidigt ovanligt noggrann.

Alltför sällan fick man höra Bernhard Boström spela. Det fanns ju så många andra, som gärna ville framträda. Han spelade sin faders låtar med en klockren, mjuk, men stor ton och på ett försynt spelmansmässigt sätt. Nu har hans fiol tystnat. Hans stråke och murslev får vila. Måtte han ljuveligt sova.”

BOSTRÖM FREDRIK fiol

Snickare från Läggesta station, Kärnbo s:n.

Född 17/5 1820 Flatsjötorp, Dunkers s:n.

Son till torparen Olof Olsson och Lisa Cajsa Johansdotter.

Gift med Sophia Margareta Andersdotter.

Boström kom till Kärnbo s:n från Åkers s:n 1849.

K. P. Leffler besökte under slutet av 1800-talet Boström för att göra uppteckningar av de äldre låtar som ingick i dennes repertoar. Vid det tillfället var den gamle spelmannen omkring 80 år och Leffler berättade:

”Af Boström fanns för öfrigt ej mycket att inhämta. Bruten och liksom dödstrött strök han långsamt och utan takt sin lilla hemmagjorda barnfiol, som han kallade ’kvartsfiol’. Detta namn förklarade han därmed, att dessa fioler kunde stämmas högre än andra, därför att de hade så korta strängar. På denna lilla fiol träffade trycket av hans breda fingrar två, tre strängar på en gång, och stråken gnisslade släpande öfver alla fyra, så att det var nära nog omöjligt att ur all denna jämmer leta fram melodien.

De melodier jag lyckades få av honom, voro emellertid av ålderdomlig prägel. Han hade lärt dem efter gehör, ty han kunde inga noter. Han hade en gång ägt en ’musikkathes’, men den hade på obekant sätt blifvit honom fränstulen, och sedan blef det aldrig af för honom att skaffa en ny.

Till den kända melodien för visan 'Prästens gamla kråka skulle ut å åka' kunde Boström följande ord:

Gossen satt på ungen, var så illa tvungen,
icke fick han sej en brännvins tår.
Gumman satt i askan, had' en tår i flaskan,
ta mej hin han fick en enda tår.

Och till en av honom spelad marsch brukade sjungas:

Förr har jag varit en nipper mamsell,
men nu så har jag blifvit en gästgifvarmärr,
för gossarna var för många,
de spände mej för stånga,
för gosse lilla, gosse lilla,
du har narra mej." (Leffler K.P., Folkmusik från norra Södermanland del I, 1899)

BOSTRÖM OTTO ALBERT fiol

Murare från Himlinge, Floda s:n.

Född 7/5 1854 i Trosa, Julita s:n.

Son till torparen Erik Boström och Anna Maria Rox.

Död 1931.

Gift med Maria Vilhelmina Andersdotter.

Boström var på sin tid en av landskapets mest uppmärksammade spelmän. Redan som barn lärde han sig traktera fiolen och vid åtta års ålder spelade han till dans. Han var så liten, att man ställde honom på en byrå för att de dansande skulle se honom. När han slutat skolan började han spela på brölloppen. Hans farfar, Olof Olsson från Dunkers s:n, var en beryktad spelman, som uppammade många lärjungar till duktiga spelmän. (Enligt SvL Söd. skulle Albert Boströms farfar också ha hetat Albert Boström, vilket är fel. Vid kontroll av födelseböcker och husförhörlängder i Dunkers, Julitas och Lilla Mellösa församlingars kyrkoarkiv hette farfadern Olof Olsson. Förf. anm).

Boström spelade på brölloppen ofta tillsammans med Karl Blomqvist från Floda s:n och Erik Eriksson, Spel-Erker kallad. Men han hade även spelat ihop med en klockare och skollärare Åkersten 'mest på herrskapsbaler, där både grevar och baroner voro gäster', framhöll han. Tillsammans med Anders Andersson i Lästringe och Axel Wester från Västra Vingåker representerade han Södermanland vid riksspelmansstämman i Stockholm på Skansen 1910 och deltog dessutom i ett flertal tävlingar, överallt erövrade pris för sin skicklighet. (SvL Söd)

Boström kallades "valsernas konung". Han var livlig till kynnet och väl medveten om sin konst.

Hans moder var född österrikiska av säkerligen musikalisk släkt. En bror till henne var kapellmästare i Norrköping. Hon var f.d. kammarjungfru på Eriksbergs gods och alldeles förbannat ilsken av sig, berättade Alberts son Ivar om sin farmor. Men hon var mycket begåvad. Albert hade troligen ärvt sitt tvärarga temperament från modern. En konstnär var han och de spisar, som han murat, vittnar om det. Det har hänt att de fått stå kvar, även om stugan i övrigt blivit riven. Så har en ny stuga blivit byggd kring spisen. Den gamle spelmannen kunde även snickra, måla tavlor m.m. Sonen Ivar hade i sin ägo två oljemålningar av gubbens hand, likaså en bösskolv, ovanligt välgjord. (Wetter Gustaf, Sörmländska låtar 1978)

Vissa uppgifter angående Albert Boströms mor bör kanske tillrättaläggas. Hon var inte österrikiska. Hon var född 7/8 1814 i Åsby, Fors s:n och dotter till statdrängen Anders Larsson och Cajsa Persdotter. Denna Cajsa Persdotter hade tidigare varit gift med en man vars efternamn var Rox, och Alberts mor tog sig detta efternamn som vuxen. Varifrån uppgifterna om hennes österrikiska härkomst kommit är okänt.

Ivar Hultström, spelman och tidigare ordf. i SSF berättade i Sörmlandslåten nr 2-3 1972 om den gamle Flodaspelmannen bl a:

"Han, dvs Boström, besökte en gång en spelmansstämma i Stockholm, och där var några avlägsna släktingar som skulle uppsöka honom på Skansen, men de kände honom inte till utseendet. De tillfrågade bekanta i Floda hur de skulle bära sig åt att träffa honom bland alla spelmännen. Vederbörande sade då, att de skulle gå och se på spelmännen och utvälja den som såg mest stolt och högdragen ut, så trodde han att de skulle komma till rätt person. De lydde rådet och tvekade en stund mellan spelmannen Gullik Falk i Borgsjö, som hade ett liknande utseende och sätt, samt Boström. De

ansåg dock att Boström mest överensstämde med den beskrivning de fått och gick till honom och frågade om han var Boström från Floda. Jo, det stämde.”

Den för Sörmlandsspelmännen och musiken alltid nitälskande eldsjälén G. Wetter har porträtterat Boström i nr 1 av Sörmlandslåten 1972, ur vilken artikel jag citerar:

”Albert Boström från Floda var en mycket känd och uppmärksammas person. Till yrket var han murare och som sådan synnerligen skicklig. Han var bl. a. med om att mura upp kyrktornet i Floda. Han kunde mura öppna spisar som ingen annan och de står sig än i denna dag.

Allt vad han företog sig gjorde han raskt, riktigt, stabilt och konstnärligt. Han kunde göra allt med sina händer och behövde icke gå den vanliga vägen lärling – gesäll – mästare.

Han hade så lätt för allting, att han blev topp tunnor rasande, om en hantlangare inte ögonblickligen fattade, hur han skulle bära sig åt som hjälpreda åt den skicklige mästaren. Därför var det sannerligen ingen lätt syssla att gå honom till handa. Därom kan Alberts son Ivar Boström i Valla avge mången vittnesbörd.

– Argstint utav tusan var farsgubben, men mura det kunde han som ingen annan, sa sonen, som ärvt mycket av faderns handaskicklighet och konstnärstemperament.

Skolbildningen var ringa under folkskolans barndom. Men Albert skrev verklig skönskrift, det har jag många bevis på, och kunde teckna och måla, trots att han väl aldrig hört talas om något som heter perspektivlära. I en skissbok har han med blyerts gjort många teckningar av gamla hus och byggnader, som nu är rivna. Teckningarna äger därför inte bara konstnärligt utan även kulturhistoriskt värde.

Han kunde även måla oljemålningar, ibland kopior efter berömda förebilder, men för det mesta original med personligt valda motiv. Vad skulle det ha blivit av Albert Boström, om han under sin ungdom kunnat få undervisning på

Konstakademien i Stockholm och senare eventuellt i Paris. En konstnär jämförlig med Anders Zorn, Carl Larsson eller Bruno Liljefors? För min egen del är jag säker på svaret.

Mest bekant var nog Albert Boström i alla fall som spelman. Tillika med Anders Andersson i Lästringe och Axel Wester i Vingåker representerade han Södermanland vid riksspelmansstämman i Stockholm 1910. Dessa tre var de första riksspelmännen i Södermanland.

Var och en som deltog i stämman fick ett märke, ritat av Anders Zorn, att bäras synligt som tecken sin rang, heder och värdighet. Albert Boström var mycket mån om sin titel. Han var då sannerligen också väl förtjänt av utmärkelsen, han kunde spela fiol som få. Han hade sin särskilda stråkföring och mycket individuellt spelsätt.

1924 upptecknade nu framlidne musikkonsulentén Olof Andersson

nio melodier efter honom, däribland Julita brudmarsch, som spelades av Spel-Erker i Bie och smeden Karl Blomqvist, Gimmersta, Julita under Boströms ungdomstid.

Mest bekant är dock Boströms valser, som han lärt av en dräng i Gimmersta. Denne var värlänning och kallades Pillermolle. När Boström skulle släppa lös Pillermolles vals, kråmade och krumbuktade han sig med både kroppen, stråken och fiolen, innan han satte igång. Och sedan stod han inte att hejda. Jag har själv hört honom flera gånger, och det var varje gång en upplevelse. Vid uppteckningstillfället satt den tyste och otroligt kunnige Olof Andersson lugnt och lyssnade, gjorde sina anteckningar och lät gubben spela så länge han orkade. Efter en paus bad han spelmannen spela valsen en gång till, vilket också skedde. Boström ansåg, att ingen människa av kvinna född skulle kunna lära sig valsen och allra

Albert Boström - valsernas konung - stod gärna ett par meter framför övriga spelmän. Så också på midsommarfesten i Malmköping 1925 då spelmansförbundet bildades.

på

ty

ett

minst teckna upp den på några minuter. Men här fick han vara med om något, som han ej upplevde mer än en gång i sitt liv. Upptecknaren lånade spelmannens fiol och spelade efter sina anteckningar valsen autentiskt lika med förslag, prydnadsfigurer, stråkföring, staccato, glissando, synkoperingar och Gud vet allt. Då tappade gubben hakan men inte rösten. Med hög och ljudlig stämma ropade han till sin fru, som stökade ute i köket:

– Mina, Mina! Kom in ska du få höra på faen.

En av Boströms elever var Carl Gustaf Axelsson, Flodafors. Riksspelman. Till sin musiklärare 70-årsdag 1924 hade C.G. skrivit en artikel i en tidning och där givit Boström epitetet 'Valsernas konung', vilket Boström med stor tillfredsställelse noterade.

Strax efter detta var Seth Carlsson i Strångsjö, Axelsson och Boström från Floda på en stor hembygdsfest på Torekällberget i Södertälje, där publiken var c:a 10.000 personer. Boström hälsades då av ledaren för festen, konstnären Torgny Dufwa, med den titel han fått av Axelsson och med en hejdundrande applåd från den talrika publiken.

Det blev för mycket för gubben. Han blev så rädd och nervös, att när han skulle ge hörbart och även synbart bevis för titelns riktighet, kunde han inte få fram en ton. Han tappade hakan för andra gången och denna gång även rösten. Det var snöpligt. Men han tog skadan igen efter en halvtimme. Då var han vid sunda vätskor igen och spelade Pillermolles vals med en bravur och virtuositet som aldrig tillförne.

Han var virtuos på sitt instrument och hans like har på det området mig veterligt icke funnits bland de sörmländska spelmännen under 1900-talet.

Allt kunde som sagt Albert Boström göra med sina händer. Sonen Ivar har i sin ägo en bössa med en konstnärligt sirad bösskolv och ett bösslås som inte går av för hackor, alltsammans tillverkat av fadern. Naturligtvis gjorde han sina egna fioler, hur många vet jag inte.

Han tillverkade också en basfiol, som var ett mellanting mellan violoncell och kontrabas. Den hade svårt att hålla stämningen och det av det naturliga skälet att strängarnas dimensioner ej var avpassade efter instrumentets storlek. Strängarnas diameter var antingen för stor eller för liten. Finns instrumentet kvar någonstans, skulle det vara synnerligen intressant att studera det.

Den gamle spelmannen dog vid 77 års ålder år 1931. Han begravdes i Floda kyrka och följdes på den sista färden av ett 40-tal sörmländska spelmän, som då var samlade till spelmansförbundets årsmöte hos Ivar Hultström på Fors i Floda s:n. Själv fick jag som en sista hyllning tillsammans med John Carlö Stockholm från orgelläktaren spela 'En spelmans jordafärd', som då nyligen komponerats av Wiktor och Eric Öst.

En märklig spelman och konstnär gick bort med Albert Boström. Genom allt som han skapat med sina händer och genom alla sina låtar, som ännu i dag spelas av alla sörmländska spelmän, har han skapat sig ett monument, varaktigare än kopparn."

BRANDT JOHAN AUGUST fiol

Smed i Hovsta, Björkviks s:n.

Född 27/9 1850 i Hovsta, Björkviks s:n.

Son till drängen Johan Fredrik Brandt och Anna Sofia Larsdotter.

Han var den som lärde Johan Albert Ekvall spela fiol.

BROLIN PER orgel, fiol

Organist och klockare i Lilla Mellösa s:n.

Född 19/12 1805 i Brostugan, Julita s:n.

Son till torparen Pehr Eriksson och Stina Pehrsson.

Död 2/6 1858.

Gift med Maria Catharina Nordqvist.

Brolin anses vara den som lärde Hans Gustaf Persson spela fiol efter att i sin tur ha fått undervisning av organisten Strand i Västra Vingåker.

Brolin och Persson spelade ofta tillsammans och anlitades flitigt som bröllopsspelmän både i hemsocknen Lilla Mellösa och angränsande socknar.

Brolin genomgick prov inför organist- och klockarvalet i Lilla Mellösa år 1829 enligt sockenstämmoprotokoll av den 9/8 samma år:

”År 1829 d. 9 Augusti blef af undertecknad i samråd med församlingens Respective Kyrko Råds Förslag uppsatt till den härstädes ledigvarande Organist- och Klockaretjenst; hvarpå uppfördes:

1:o. Vice Organisten och Klockaren i denna Församling Pehr Brolin, mycket väl documenterad.

2:o. Organist-Eleven Olof Forssberg i Westra Wingåker.

3:o. Organist-Eleven Emanuel Björkström uti Barfva. (Senare organist i Överselö. Förf. anm.). Äfven Documenterade.

Och komma desse att prof, så i spelande som sjungande vid Gudstjensten följande söndagar här i kyrkan, aflägga; nemligen Vice Organisten och Klockaren härstädes Pehr Brolin 12 Söndagen efter Trinitatis (trefaldighet) d. 6 September. – Olof Forssberg 13 Söndagen efter Trinitatis d. 13 September och Emanuel Björkström från Barfva 14 Söndagen eft. Trinitatis, den 20 September.”
(Lilla Mellösa KA vol. K I:2. ULA)

Protokollet från valet berättar följande:

”Sedan wid wallängdens justering d. 27 Sept. detta år (1829), de Kongl. Förordningar, som val angå för Församlingen blifvit upplästa, och än ytterligare denna dag upplästes, företogs nu efter derom behörigen skedd pålysning Klockar- och Organist-Valet, i den ordning Vallängden innehåller, då genom fullmägt nr 1 Bonden Jonas Andersson i Flenmo för 7/48 voterade på Brolin – Bond. Eric Andersson i Heby 1/16 genom tvenne Wittnen: Jonas Larsson i Heby och Pehr Pehrsson i Hotternäs på Forssberg. – Änkan Maja Lisa Andersdotter i Hotternäs genom fullmägt N:o 2 för 1/8 på Forssberg. – Rökärr 3/32 af Förmyndaren Jan Olsson i Wik på Björkström. – Åtorp 1/4 Brukaren Jonas Ersson genom 2ne Vittnen E.E.E. (Eric Ersson) och Sv. S. (Sven Svensson) i Transätter på Forssberg. – Yxtaholm med underliggande hemman genom Fullmägt N:o 3 på Brolin. – Schiringe N:o 4 med underliggande på Forssberg. Och de af närvarande munteligen afgifna rösterna så afföllo, att Wice Klockaren och Orgelnisten Pehr Brolin deraf erhöill 18 345/1344 röster. – Olof Forssberg 14 863/2088 och Björkström 15/32 röst, hvilkas afgifna röster tillsammans utgöra 33 ½.

Hvarefter undertecknad, enligt Kongl. Resolution af den 20 Nov. 1786 § 22 tilldelade sin hälft i alla de afgifna rösterna med 16 ½ åt Wice Klockaren och Orgelnisten Pehr Brolin, hvilken i anledning häraf således erhållit 34 3/4 röster och i följd hvaraf Han Pehr Brolin kommer att (21 dag herefter, som utgör tiden till besväransförande i händelse någon dertill skulle sig befogad finna) genom utdrag af detta Protocoll på Wederbörlig Charta befullmäktigas till förenade Klockare och Organist Beställningarne i Lilla Mellösa Församling. Lilla Mellösa ut Supra. In fidem Protocolli Eric Insulander.”
(Lilla Mellösa KA vol. K I:2. ULA)

Brolin var inte bara en duglig organist, han kunde även reparera, justera och utbyta felaktiga stämmor i orgelverket, vilket framgår av punkt 15 i sockenstämmoprotokoll från den 4/5 1834:

”Efter gjord anmälan att Trompetstämman nu vore af Organisten Brolin i Orgelverket insatt, skulle den med Brolin öfverenskomna Summan 24 Riksdaler Banco af Kyrko Cassan Brolin tillställas.”
(Lilla Mellösa KA vol. K I:2. ULA)

BROSTUGEN se ERIKSSON GUSTAF AXEL

BRÄDD AUGUSTA MATILDA ANDERSDOTTER sång

Hustru från Strängnäs.

Född 17/8 1828 i Rörstrand, Gryts s:n.

Dotter till skräddaren Anders Larsson och Maja Catharina Boman.

Gift med skolläraren Carl Johan Emil Öberg.

En del av visorna efter henne upptecknades av maken och förvaras i Musikaliska Akademiens bibliotek. Kopior ingår i SSF:s samlingar i GW-stugan, Malmköping.

”BÅNGENS LASSE” eller ”WAS-LASSE” se LARSSON LARS

CEDER ALBERT AUGUST fiol

Hemmansägare från Esta, Sättersta s:n.

Född 14/6 1837 i Simonstorps s:n. Östergötland.

Död 22/2 1888.

Gift med Conradina Augusta Henriksdotter.

Han lär ha fått sin spelundervisning i Norrköping, och ansågs vara en skicklig spelman. Genom alltför stor kärlek till glas och flaska ådrog han sig dock en för tidig död.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Han var även verksam som bokhållare och snickare enligt pastorsämbetena i Frustuna-Kattnäs och Lästringe församlingar.

COLLINI PEHR fiol orgel

Skollärare och klockare på Mörkö. Född 6/5 1790 på Sandbacka i Ovansjö socken. Föräldrar var Adj. Georg Collenius (f. 1749 i Åsens by i Ovansjö) och Sara Elisabet Stolpe (f. 1760), dopnamnet var Petrus.

Pehr Collini anses vara den sannolikaste fiolläraren till den blivande organisten Nils Andersson, som via den s.k. Tjädergubben förde den märkliga Mörkötraditionen till Gustaf Andersson. Se även dessa.

Collini kom till Mörkö 1813 som lärare vid den nystartade skolan. Greve Bonde på Hörningsholm hade inrättade en skola för allmogens ungdom. Ovanligt framsynt att förstå att utbildning skapar ett bättre samhälle!

Både flickor och pojkar intogs i skolan när de kunde alfabetet. De undervisades i läsning, skrivning, räkning och katekeskunskap. Fyra dagar i veckan, hela året. Ledigt på de stora helgerna och på skördetiden. En riktig skola 1813!

Nils Andersson blev en bildad karl, han måste ha gått i skolan och steget att lära sig spela av den unge skolläraren var inte långt.

Att Collini kunde spela visade sig när han utsågs till klockare.

1822 dog den gamle organisten Forsell, nästan 78 år gammal. Eric Berg var ny organist men flyttade efter bara några månader till Lästringe.

För att reda upp situationen utsågs Pehr Collini till klockare. Pehr, hans hustru Gustafva Charlotta Fogelgren (prästens äldsta dotter) och barnen Georg Hendric och Maria Elisabeth flyttade till Klockaregården.

Pehr Collini avled 30/4 1826 i tuberkulos, 36 år gammal.

Till ny organist utsågs Nils Andersson.

Fadern var prästvigd 1777 och familjen flyttade i början av 1790-talet till Segersta socken i Bollnäs kommun. Han var komminister i Mo (Söderhamns kommun) 1791, Rengsjö (Bollnäs kommun) 1798 och i Torstuna (Enköpings kommun) 1799, där han avled 30/11 1810.

Sonen Petrus (Pehr) var med i familjen till faderns död 1810 och hade kanske melodier från de platser där fadern tjänstgjort. Den första lärdomen i fiolspel kom kanske från fadern som växt upp i Ovansjö.

(Posten inlagd av Arne Blomberg 2018)

EFTERSKRIFT

Författaren och utgåvan

Författaren, genealogen, radiomannen mm Lars Erik Larsson, föddes i Göteborg 1931. Fadern var pastor i Svenska Israelmissionen och familjen fick då och då byta bostadsort, men som vuxen blev Uppland hans hembygd. Till vardags arbetade han på Landsarkivet i Uppsala där han hade nära tillgång till olika statliga arkiv från Uppsala, Sörmlands, Örebro, Västmanlands och Dalarnas län.

Lars-Erik Larsson (1931 – 2006)
Foto Gösta Brandberg

Han hjälpte många släktforskare med uppgifter och skrev många artiklar och böcker. Efter sin första bok om uppländska klockare och organister *Organister och klockare i Uppland, Svartsjö kontrakt* började han söka efter dessas elever – det ålåg nämligen klockare och organister att både svara för musik vid större kalas i socknen och ta emot 'nylärningar'. Resultatet av detta arbete blev boken *Uppländske spelmän under 4 århundraden* (Upplands Grafiska AB 1980, ISBN 91-970228-1-0) och han beslöt sig därefter att göra motsvarande arbete för Sörmland. Södermanlands Spelmansförbund har ett omfattande arkiv med både eget material och kopior från andra institutioner och Lars Erik Larsson gick successivt genom

merparten av samlingarna och kompletterade spelmansuppgifterna med biografiska data och andra uppgifter från andra källor.

Resultatet blev ett manuskript på över 550 sidor med uppgifter om mer än 700 spelmän och sångare som verkat i Sörmland – flertalet under 1800-talet eller det tidiga 1900-talet, en mindre del från 1700-talet och några enstaka var från slutet av 1600-talet. Ett fantastiskt material – men det blev aldrig tryckt - någon finansiering stod inte att finna till den omfattande utgåvan.

Lars Erik gick bort 2006 och fick inte uppleva att materialet äntligen (2008) publicerades – visserligen inte i tryckt form, utan på Internet, men därigenom tillgängligt för många.

Manuset har digitaliserats i sin helhet utan andra ändringar än uppenbara stavfel och smärre felaktigheter. Några enstaka förtydliganden har lagts som fotnoter. 700 spelmän och sångare är ett väsentligt antal men läsaren kommer kanske ändå att sakna några namn, men Lars Eriks urval har bibehållits – med ett enda undantag; August Widmark i Vingåker saknades. Han var 1800-talets mest kände spelman i västra Sörmland och det har givetvis inte undgått författaren. Sannolikt hade han ett separat material om storspelmannen, men av någon anledning kom det inte med i manuset. Här har en komplettering skett.

Successivt har skriften illustrerats med bilder samt utökats med fler spelmän.

Lars Eriks farfar var spelman och finns med i den uppländska utgåvan. Han hette Lars August Larsson, född 1859 i Nora och var aktiv spelman tills han gifte sig. Lars-Erik kommenterar sin egen roll: "...jag är ett av hans barnbarn. Tyvärr har jag ej begåvats med förmåga att traktera instrument, men ärvt ett levande intresse för musiken och då speciellt allmogemusiken och dess utövare både nu och i gången tid. Ett intresse som varit förutsättningen då det gällt att färdigställa denna spelmansmatrikel."